

УДК 37.013.74+378.141-057.875

С. В. Вербицька,

викладач

(Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка)

sverbytska@gmail.com

МІЖНАРОДНА СТУДЕНТСЬКА АКАДЕМІЧНА МОБІЛЬНІСТЬ: ЕТАПИ РОЗВИТКУ ТА СУБ'ЄКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ

У статті досліджено чотири історичні періоди розвитку студентської академічної мобільності, визначені головні чинники, які вплинули на типологію та характер досліджуваних процесів, охарактеризовані головні суб'єкти організації студентської мобільності. Зазначається, що запровадження стратегій розвитку міжнародної мобільності є одним з пріоритетних завдань національної політики провідних країн світу.

За останні десятиріччя світова спільнота стала свідком драматичного розвитку студентської мобільності. Прогресуючий характер глобалізаційних процесів, стирання державних кордонів, розвиток інформаційних технологій, легкість подорожування, відкритість світового ринку праці і як результат – гостра необхідність набуття інтеркультурних компетентностей, заохочували молодь до перетину кордону з метою задоволення академічних потреб та набуття навичок спілкування в полікультурному оточенні.

Академічна мобільність як найбільш розвинена форма інтернаціоналізації освіти сприяє інтеграції індивіда у міжнародну академічну спільноту в рамках глобального освітнього простору. Вона забезпечує доступ до освітніх здобутків провідних країн світу, сприяє розвитку інтеркультурних компетентностей та збільшує шанси на професійну самореалізацію.

Українці ще не мають багаторічного досвіду роботи в якості світової наукової еліти і не плекають безпідставних амбіцій щодо швидкого завоювання статусу держави-провайдера освітніх послуг світового зразка. Ми робимо перші кроки на арені творення міжнародної освітньої політики, координуємо власні пріоритетні напрямки розвитку та розробляємо стратегії досягнення задекларованих цілей. На жаль, серед наукових праць вітчизняних учених бракує тематичних досліджень на предмет розвитку академічної мобільності як однієї із стратегій нарощування людського капіталу. Позитивна практика впровадження програм студентських обмінів та державної підтримки індивідуальної мобільності, що накопичена у ряді країн, засвідчує великий потенціал такого підходу у сприянні економічному росту, політичній стабільності та соціальній збалансованості суспільства. Актуальність нашої статті обумовлена необхідністю більш детального вивчення досліджуваного процесу, а саме: визначення історичних передумов становлення академічної мобільності, аналізу практики інших країн світу та визначення суб'єктів національного і наднаціонального рівні її організації.

Аналіз науково-педагогічної літератури та інформаційно-аналітичних доповідей міжнародних організацій засвідчив, що дослідження сутності процесу академічної мобільності стало предметом вивчення широкого поля зарубіжних науковців. Так, Ф. Альтбах, Х. де Віт, Г. Лаурейс, Х. Ріддер-Сімоєнс у своїх наукових працях досліджують проблему типологізації та періодизації академічної мобільності; М. ван дер Венде, Л. Вербік, Б. Вехтер, В. Ласановські, С. Маргінсон, Дж. Найт, Б. Рівза, Я. Садлак, У. Тайхлер вивчають тенденції та перспективи розвитку академічної мобільності в різних регіонах світу; Б. Вехтер, М. Кело, У. Тайхлер аналізують рівень достовірності джерел статистичних даних щодо кількості мобільної молоді в країнах-імпортерах та в країнах-експортерах освітніх послуг; Б. Вехтер, С. Вінсент-Ланкрін, Ф. Мюхе, Ф. Майнворм визначають мотивацію суб'єктів організації студентської мобільності та вивчають стратегії рекрутування іноземних студентів до ВНЗ іншої країни.

Метою нашої статті є визначення значимих історичних подій, які обумовлювали перебіг глобального руху мобільного студентства, окреслення та класифікація суб'єктів організації студентської мобільності національного і наднаціонального рівнів та аналіз їх діяльності в процесі формування міжнародного компонента національної освітньої політики.

Студентська академічна мобільність – це процес здобуття студентом знань і навичок у ВНЗ країни, в якій він не має статусу громадянина. Студентська академічна мобільність передбачає безпосередній перетин кордону фізичною особою, з урахуванням попередньо здобутої освіти та з присвоєнням кваліфікацій чи наукового ступеня по закінченню терміну навчання. За способом організації існують два варіанти академічної мобільності: *організована* (здійснюється в рамках економічного, політичного або міжуніверситетського академічного партнерства) та *індивідуальна* (з власної ініціативи студента). Відповідно до мети розрізняють *горизонтальну мобільність* (навчання в іншому ВНЗ з метою отримання певного академічного або наукового ступеня) і *вертикальну* (з метою отримання наступного академічного чи наукового ступеня) [1: 20-21].

Академічна мобільність, як і процес інтернаціоналізації вищої освіти в цілому, це явище, яке своїм корінням сягає періоду заснування перших європейських університетів. Зокрема, Хільде Ріддер-Сімоенс, авторка серії наукових праць з історії виникнення університетів у Європі, стверджує, що подорожі, ініційовані академічним інтересом, почалися задовго до дванадцятого століття, але лише в зазначений період стали звичним явищем. Студентська мобільність в часи Середньовіччя була обумовлена обмеженою кількістю університетів і ті, хто прагнув долучитися до джерел істини, мали подолати значні відстані до своєї альма-матер [2: 281]. Відомий український вчений Василь Микитась, аналізуючи шляхи західноєвропейських вагантів доби Середньовіччя, писав: "...школярська молодь тих часів, мандруючи по Європі, шукала пристойних "сім благородних наук", зокрема мистецтва – у Парижі, гуманітарних наук – в Орлеані, права – у Болонії, "медичних припарок" – у Салерно, магії і теології – у Толедо" [3: 16].

За кілька століть потому кількість університетів значно зросла і вибір студентом навчального закладу носив чітко виражений регіональний характер. У часи Пізнього Середньовіччя три чверті загальної кількості студентів мали змогу навчатись у регіональних університетах, що в значній мірі зменшило кількість мандрівних "пошукачів істини". Виключенням з цієї когорти була порівняно нечисленна група людей, які з власної ініціативи прагнули здобути освіту у всесвітньовідомих університетах або ж хотіли опанувати науки, які не викладались на факультетах регіонального закладу [2: 287].

Слід зазначити, що в часи Середньовіччя величезна влада була зосереджена в руках батьків церкви. Вони визначали державну політику та свідомість народу. Для зміцнення засад своєї влади їй необхідні були високоосвічені віддані служителі. Так, з благословення церкви мандрівними студентами ставали юнаки, які плекали надію в майбутньому піднятися на верхній щабель релігійної ієрархії.

Підсумовуючи вищезазначені факти, маємо підстави стверджувати, що в часи Середньовіччя академічна мобільність носила здебільшого спонтанний індивідуальний характер, а суб'єктами її організації виступали церква та зацікавлена особа. Від власного рішення приватної особи й інтересів церкви залежав вибір університету і термін навчання в ньому.

Визначальною рисою періоду з кінця XVII ст. – до початку XX ст. стало домінування інтересів національної держави у вищій освіті. Але домінування національно-державного компонента не виключало можливість його співіснування з інтернаціональним у межах певного географічного регіону. Історики освіти констатують, що на той період навчання за межами регіону не заохочувалось владою більшості країн. Підставою для таких рішучих дій було переконання, що іноземні університети – це джерело релігійного та політичного забруднення свідомості молоді. До речі, в Україні прагнення навчатися в зарубіжних університетах у той час не заборонялось, а навпаки, підтримувалось церквою. На підтвердження цього факту можна назвати численні імена українських просвітителів, які з благословення церкви продовжили свою освіту за кордоном (С. Полоцький, І. Гізель, П. Могила, Ф. Прокопович, Й. Кроковський, Ю. Дрогобич, Г. Сковорода та ін.).

У вісімнадцятому – дев'ятнадцятому століттях ситуацію з академічною мобільністю дещо виправили так звані Великі Тури (Grand Tours). На той час спостерігався пожвавлений рух молоді між Новим та Старим Світом. Щоправда, напрям руху був протилежний сучасному, адже декілька століть тому кількість американців, які приїжджали до Європи здобувати академічні ступені, істотно переважала кількість їх однолітків-мандрівників зі Старого Світу.

У порівнянні з попереднім етапом (Середньовіччя) в системі вищої освіти другого досліджуваного періоду (кінець XVII ст. – початок XX ст.) сталися значні зрушення, але вони не стали визначальною силою для стрімкого розвитку академічної мобільності. Як і в середні віки, в окреслений період мобільність носила спонтанний індивідуальний характер. У вісімнадцятому – дев'ятнадцятому століттях географія процесу розширилась, міжконтинентальні подорожі набули особливої популярності. На цьому етапі студент і держава виступали головними суб'єктами організації мобільності. З націоналізацією університетів, держава стала більше цікавитися тенденціями розвитку освіти – активізуючи або ж сповільнюючи розвиток студентської мобільності.

Третій період (від початку XX ст. до 90-х р. XX ст.) видався багатим на події, які в тій чи іншій мірі вплинули на характер та активність перебігу процесів академічної мобільності. Перша та друга світові війни змінили напрям потоків мобільної молоді. Сполучені Штати Америки перетворились на головну дійову особу на арені творення глобальної освітньої політики. Університетські лабораторії північноамериканських країн (США та Канади) стали потужними магнітами для інтелектуально обдарованої молоді Європи у повоєнні роки.

Деколонізація країн третього світу внесла свої корективи у розташування головних гравців на глобальній карті академічної мобільності. Держави, що розвиваються, перетворилися на предмет економічного інтересу, для тих, які вже впевнено почувалися на світовій арені і шукали регіони для поширення сфери свого економічного та політичного впливу. У поле зору Сполучених Штатів

Америки, а згодом і країн Західної Європи, Канади та Австралії потрапили азіатські, латиноамериканські та африканські держави. Країни-донори інвестували значні кошти в розвиток систем освіти країн третього світу та ініціювали виїзд студентів із зазначених регіонів на навчання до університетів Півночі. У ряді досліджень така форма "співпраці" названа "академічним колоніалізмом" [4: 8]. У світлі цих процесів стає зрозуміло, чому Ханс де Віт у науковій праці "Інтернаціоналізація вищої освіти в Сполучених Штатах Америки та Європі: історичний, порівняльний та концептуальний аналіз" період з 1950 по 1985 рік називає часом домінування односторонніх відносин між Північчю та Півднем [4: 12]. Із середини минулого століття слабкорозвинені країни Півдня стали практично головними постачальниками мобільних студентів для ВНЗ країн Півночі (США, Великобританія, Німеччина, Франція).

Глобальна картина світу характеризувалася в цю історичну епоху біполярністю і пануванням двох протилежних політичних ідеологій: соціалізму та імперіалізму. СРСР претендував на те, щоб бути такою ж значимою фігурою середини минулого століття, як і США. Їх протистояння відчувалося в різних сферах людської діяльності не лише на власних територіях, але і далеко за їх межами. Кожна з держав прагнула якнайшвидше збільшити чисельність своїх однодумців і розширити географію впливу. Радянський Союз поширив свій політичний, економічний, соціальний і академічний контроль на країни Центральної і Східної Європи. Він не обмежився лише "дружбою" із західними сусідами, а "протягнув руку допомоги" і відкрив двері своїх університетів ще й для азіатських, латиноамериканських, кубинських, африканських друзів.

Напрямки академічної мобільності початку-середини ХХ століття були ідеологічно обумовлені. Головними гравцями стали СРСР і США та ряд держав Західної Європи (передусім Франція та Великобританія). На зміну порівняно нечисленним випадкам індивідуальної студентської мобільності прийшли сплановані програми студентських обмінів. Їх підготовка і впровадження здійснювалися за ініціативи країн-донорів.

Відлік четвертого етапу нашої періодизації починається з 90-х років минулого століття і триває до сьогодні. Процес академічної студентської мобільності інтенсифікується дією багатьох чинників: закінченням Холодної війни, регіоналізацією, євроінтеграцією, розвитком економіки, побудованої на знаннях, масовізацією освіти, розвитком ІКТ, глобалізацією, поліполяризацією світу тощо.

Закінчення Холодної війни виявилось не лише переломним періодом в історії двох супердержав, а й ознаменувало початок кінця колись могутнього блоку соціалістичних країн, викликало тимчасову однополярність світу, докорінно змінило ідеологію на пострадянському просторі. В результаті таких перетворень з'явилася можливість залучити нових учасників до руху мобільного студентства та переконатись у впливі на національну освітню політику міжнародного компоненту. Як вважає Ханс де Віт: "Закінчення Холодної війни, посилення євроінтеграції та глобалізація наших суспільств поклали початок стратегічному розвитку міжнародного виміру вищої освіти" [4: 15].

Інтеграційні процеси у сфері регіоналізації вищої освіти стали наступним важливим кроком на шляху до зміцнення міжнародного компонента вищої освіти. Так, Рада Європи та її виконавчий орган – Європейський Союз ініціювали євроінтеграційну діяльність, інструментами здійснення якої стало підписання Болонського процесу і Лісабонської стратегії. Одним з ключових пріоритетів обох програм є перетворення європейського простору вищої освіти на найпривабливіший для світової академічної спільноти регіон. Започаткування і розвиток програми міжнародної академічної мобільності Еразмус-Мундус та дослідницької мобільності – Марі-Кюрі стало важливими кроками на шляху досягнення окресленої мети.

На нашу думку, успіх розвитку міжнародного виміру вищої освіти в значній мірі залежав від діяльності національних агенцій, міжнародних організацій, регіональних угруповань, університетських консорціумів, урядових департаментів та окремих ВНЗ. Дата заснування більшості на сьогодні відомих суб'єктів організації студентської мобільності припадає на минуле століття. Проте, вони не лише інтенсифікували досліджуваний процес у минулому, а й сьогодні продовжують у значній мірі організовувати академічний мобілізаційний рух у світі.

Ми вважаємо, що вже з початком ХХ століття, а особливо в 90-х роках, відбувалися очевидні зміни в глобальній картині руху мобільного студентства. Історичні катаклізми, зміна політичного устрою деяких держав, виникнення наднаціональних організацій, інтеграційні та глобалізаційні процеси беззаперечно вплинули на типологію, активність і напрям потоків мобільної молоді. Під дією вищезазначених факторів студентська мобільність набула структурованого організованого характеру особливо в регіонах, де діють домовленості політичного, економічного або міжуніверситетського академічного партнерства. Індивідуальна мобільність є досить популярною формою організації, але вона втрачає свою спонтанність, оскільки на залучення іноземних студентів спрямована детально продумана маркетингова політика як окремих ВНЗ, так і спеціально створених національних агенцій.

Вищезазначені факти переконують, що академічна студентська мобільність – це процес чутливий до безпосереднього та опосередкованого впливу зовнішніх факторів; кожний із вказаних історичних періодів розвитку студентської мобільності відрізняється від попереднього збільшенням кількості суб'єктів організації студентської мобільності, а ті, в свою чергу, впливають на характер досліджуваного процесу. Так, у таб. 1 представлені узагальнені висновки стосовно суб'єктів організації академічної мобільності та періодизації процесу.

Таблиця 1.

Етапи розвитку академічної студентської мобільності та суб'єкти її організації

Етапи розвитку академічної студентської мобільності	Суб'єкти організації академічної студентської мобільності
1) приватний або церковно-приватний (Середньовіччя)	приватна особа, церква
2) державно-церковно-приватний (з кінця IV до початку XX ст.)	приватна особа, держава, церква
3) громадсько-професійно-приватний (з початку XX ст. до 90-х років минулого століття)	держава, приватна особа, національні маркетингові організації, міжнародні й регіональні організації
4) новітній (від 90-х XX ст. до сьогодення)	наднаціональні організації, держава, приватна особа, національні маркетингові агенції, освітні професійні організації, освітні консорціуми, мережі інформаційних центрів, студентські організації, ВНЗ, тощо.

Серед значимих агенцій національного рівня сучасного етапу розвитку академічної мобільності слід назвати Американську раду освіти (ACE 1918 р. засн. США), Інститут міжнародної освіти (ІЕ 1919 р. засн. США), Німецьку службу академічних обмінів (DAAD 1925 р. засн. Німеччина), Британську Раду (the British Council 1934 р. засн. Великобританія), Організація з питань міжнародного співробітництва в галузі вищої освіти Голландії (NUFFIC 1952 р. Голландія), Незалежну консультативну агенцію з питань освіти в Австралії (IDP Education Australia 1969 р. засн. Австралія), Центр міжнародної мобільності Фінляндії (СІМО 1991 р. засн. Фінляндія), Міжнародну раду освіти Ірландії (International Education Board Ireland 1993 р. засн. Ірландія), Канадську мережу освітнього співробітництва (CEC Network 1995 р. засн. Канада), Державну агенцію "Освіта в Франції" (Edu-France 1998 р. засн. Франція). Серед організацій міжнародного рівня: ЮНЕСКО (1945 р. засн.), Європейський Союз (1950 р. засн.), Організацію економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) (1961 р. засн.) та інші. Міжнародні професійні організації в галузі освіти представлені Асоціацією фахівців з міжнародної освіти (NAFSA 1948 р. засн.), Союзом університетів Латинської Америки (1949 р. засн.), Асоціацією країн Південно-Східної Азії та тихоокеанського регіону (ASEAN 1967 р. засн.), Асоціацією регіонального співробітництва країн Південної Азії (SAARC 1985 р. засн.), Європейською асоціацією університетів (2001 р. засн.). Типологію головних суб'єктів організації студентської мобільності, які існують в глобальному просторі сьогодення, представлено на рисунку 1. Всі суб'єкти розділені за географічним ареалом і рівнем глобальності їх функціонування.

Формування національної освітньої політики, складовою якої є налагодження та підтримка міжнародних академічних зв'язків, довгий час перебувало в компетенції міністерств освіти, науки і міністерства закордонних справ. З середини дев'яностих років минулого століття у провідних країнах світу міжнародний компонент національної освітньої політики став предметом інтересу багатьох інших зацікавлених сторін. Зокрема, в процес регламентації академічної мобільності включилися фахівці в галузі міграційної політики, працевлаштування, торгівлі. Але, як стверджує всесвітньовідомий експерт з питань розвитку транснаціональної освіти Джейн Найт: "Не лише державними працівниками поповнилися лави творців міжнародного компонента національної політики – регіональні неурядові агенції та міжнародні організації (ЮНЕСКО, ОЕСР та Світовий Банк) стали впливовими суб'єктами організації академічної мобільності кінця двадцятого століття" [5: 6].

Підтвердження цієї думки знаходимо і в заяві німецьких науковців Керстін Мартенс і Королін Балзер, які вважають, що з кінця минулого століття міжнародні організації інтенсифікували свій вплив на процес творення національної освітньої політики. Діяльність міжнародних організацій допомагає політичним діячам зорієнтуватися як краще модернізувати національну систему освіти [6].

У кропіткому процесі формування міжнародного компоненту в межах національної освітньої політики міжнародним організаціям відведена роль так званих "мозкових центрів" та "авторитетних

радників". Їх наукові співробітники виконують пошукову, аналітичну, організаційну та координаційну функції. Вони вивчають стан розвитку освітнього сектора у різних геополітичних регіонах, аналізують отримані результати, готують аналітичні доповіді, опрацьовують статистичні дані, ініціюють тематичні обговорення нагальних проблем на рівні державних діячів, прогнозують тенденції розвитку освіти, готують та впроваджують освітні програми, а деякі з них навіть виступають консолідуючою силою на шляху творення єдиного освітнього простору.

Чудовим прикладом впливу міжнародної організації на інтенсифікацію процесу студентської мобільності, на нашу думку, є впровадження Європейським Союзом програми ERASMUS (1987 р.). Першочерговим завданням новоствореної програми стало сприяння міжуніверситетським обмінам студентів і викладачів. У 1995 р. ERASMUS переросла в програму SOCRATES/ERASMUS, коло інтересів якої вже не обмежувалося лише двосторонніми обмінами. Згідно зі змістом діяльності програми, на сучасному етапі її розвитку до студентських та викладацьких обмінів додалися ще співпраця в розробці нових навчальних програм, утворення міжнародних фахових мереж, розробка міжнародних стандартів академічних ступенів та виробничих кваліфікацій, стандартів якості неперервної освіти. Незважаючи на розмаїття нових напрямків діяльності, розвиток академічної мобільності не залишається без належної уваги. Місією ERASMUS було і залишається зміцнення міжнародних зв'язків у сфері вищої освіти шляхом підтримки студентської мобільності в рамках європейського регіону та заохочення студентів і науковців з інших регіонів долучитись до європейської вищої освіти.

Проблема міжнародної академічної мобільності систематично висвітлюється на сторінках доповідей ОЕСР. Зокрема, проаналізувавши вагомі доробки експертів ОЕСР за останні п'ять років ("Internationalisation and Trade in Higher Education: Opportunities and Challenges" (2004), "Education Policy Analysis: Focus on Higher Education 2005-2006" (2006), "Education at Glance: OECD Indicators" (2007), "Cross-border Tertiary Education: a Way Towards Capacity Development" (2007), "Education at Glance: OECD Indicators" (2008), "Tertiary Education for the Knowledge Society" (2008)) ми виявили, що різні аспекти цього явища потрапили в поле зору фахівців. Предметом їх аналізу стали: стан розвитку академічної мобільності в країнах ОЕСР і у світі в цілому; причини розвитку академічної мобільності; шляхи оптимізації процесу; якість вищої освіти, яка пропонується країною-експортером освітніх послуг; вплив академічної мобільності на розвиток людських ресурсів; обумовленість характеру мобільності чотирма стратегіями розвитку інтернаціоналізації; визначення переваг і недоліків досліджуваного процесу.

Подібно до міжнародних політичних та економічних організацій, діяльність наднаціональних освітніх консорціумів, міжнародних професійних організацій в галузі освіти та регіональних інформаційних центрів важко переоцінити. До їх арсеналу входить інформаційна, організаційна, регуляторна функції та фінансування проектів наднаціонального масштабу.

Після детального вивчення глобальної картини стану вищої освіти, оцінки потенціалу національної системи освіти на глобальному ринку освітніх послуг та ознайомлення з рекомендаціями міжнародних організацій уряд визначає стратегії впровадження міжнародного компонента в національну освітню політику. Одним із проявів міжнародного виміру національної освітньої політики є розвиток студентської мобільності. Відповідальність за реалізацію обраної стратегії покладається на суб'єкти організації студентської мобільності національного рівня. Її реалізація передбачає створення національного бренду і маркетинг системи національної освіти на глобальному ринку, рекрутування іноземних студентів та підтримку академічного співробітництва.

Ефективність та продуктивність схарактеризованого процесу підтверджується статистичними даними про зростання кількості мобільних студентів у світовому масштабі. Особливо стрімкий ріст помітний за часів новітнього періоду: за підрахунками ОЕСР і Інституту Статистики ЮНЕСКО кількість мобільних студентів збільшилася більш, ніж вдвічі за 10 років (1995 р. – 1,3 млн. чоловік, 2005р. – 2,7 млн. чоловік) [7: 303]. Експерти прогнозують такий же стрімкий прогрес і в майбутньому. Зокрема, передбачається, що в 2020 р. цифра сягне 5,8 млн., а в 2025 р. вона доросте до позначки 5,8 млн. чоловік [8: 243].

**Суб'єкти організації студентської
мобільності національного рівня**

**Суб'єкти організації студентської
мобільності наднаціонального рівня**

Рис. 1. Типологія суб'єктів організації студентської мобільності різних рівнів функціонування

На міжнародній освітній арені можна виділити беззаперечних лідерів експорту освітніх послуг. Згідно з даними Інституту Статистики ЮНЕСКО за 2006 рік до шести провідних провайдерів вищої освіти для іноземних студентів ввійшли: Сполучені Штати (572,509 чол. 23%), Великобританія (300,056 чол. 12%), Німеччина (260,314 чол. 11%), Франція (237,587 чол. 10%), Австралія (166,954 чол. 7%) і Японія (107, 030 чол. 5%) [9: 35]. Але впевненості в абсолютному довічному лідерстві не має ні одна з країн. Наприклад, США, залишаючись лідером за кількісним показником студентської мобільності, продемонстрували найнижчий індекс його зростання після вересневих подій 2001 року. Аналітики помітили подібну ситуацію і в Німеччині та Великобританії. Австралія, Канада, Франція, Голландія, навпаки, збільшили частку іноземних студентів у власних університетах [7: 244]. Що стосується Австралії, то вона все впевненіше почувається в ролі провайдера освітніх послуг для споживачів Південно-Східного Азії та тихоокеанського регіону. Інші представники цього географічного ареалу (Китай, Сінгапур, Індія) вже не вважають себе лише постачальниками студентів до іноземних ВНЗ. Вони розробляють власні стратегії рекрутування мобільних студентів.

Враховуючи вищезазначені факти, можна стверджувати, що студентська мобільність – це історичне явище, яке відоме людству ще з часів Середньовіччя. Типологія, характер, напрям і тенденції розвитку студентської мобільності формуються під впливом численних факторів (історичні події світового, регіонального та національного масштабу, політична ідеологія правлячого уряду, демографічні зміни, стан економічного розвитку держави, рівень розвитку національної системи освіти, конкуренція на ринку праці тощо). Протягом перших двох досліджуваних періодів студентська мобільність носила індивідуальний спонтанний характер і лише в минулому столітті під впливом заснуванням та подальшої діяльності багатьох суб'єктів організації студентської мобільності вона набула організованого характеру. На сьогоднішній день у світовому масштабі точиться жорстка

боротьба за мобільних студентів, тому вибір вдалої стратегії по заохоченню мобільної молоді стала особливо актуальною проблемою для багатьох країн світу. Запровадження стратегій розвитку міжнародної мобільності стало одним з пріоритетних завдань національної політики провідних країн світу.

На подальший розгляд заслуговують проблеми залежності характеру студентської мобільності від стратегій інтернаціоналізації; визначення мотивації потенційних мобільних студентів; визначення тенденцій розвитку студентської мобільності; визначення переваг, які надає мобільному студенту навчання за кордоном.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРА

1. OECD. Internationalisation and Trade in Higher Education: Opportunities and Challenges. – Paris: OECD Publications, 2004. – 315 p.
2. de Ridder-Symoens H. Mobility. In A History of the University in Europe. Vol. 1: Universities in the Middle Age. – Cambridge: Cambridge University Press, 1992. – 506 p.
3. Микитась В. Давньоукраїнські студенти і професори. – Київ: Абрис, 1994. – 286 с.
4. de Wit H. Internationalization of Higher Education in the United States of America and Europe: a Historical, Comparative, and Conceptual Analysis. – Westport: Greenwood Press, 2002. – 270 p.
5. Knight J. Internationalization: A Decade of Changes and Challenges// International Higher Education. – Boston: The Boston College Center for International Higher Education, 2008. – № 50. – 6-7 p.
6. American Association for Public Opinion Research. Available at: http://www.allacademic.com/meta/p_mla_apa_research_citation/0/5/9/9/4/pages59945/p59945-17.php
7. Education at Glance: OECD Indicators – Paris: OECD, 2007. – 451 p.
8. Santiago P., Tremblay K., Basri E., Arnal E. Tertiary Education for the Knowledge Society. Social Features: Equity, Innovation, Labour Market, Internationalisation. Volume 2. – Paris: OECD, 2008. – 390 p.
9. Всемирный доклад по образованию 2006. Сравнение мировой статистики в области образования. – Монреаль: Институт статистики ЮНЕСКО, 2006. – 192 с.

Матеріал надійшов до редакції 20.01. 2009 р.

Вербицкая С. В. Международная студенческая академическая мобильность: этапы развития и субъекты организации.

В статье исследованы четыре исторических периода развития студенческой мобильности, определены главные события, повлиявшие на характер исследуемых процессов, определены главные субъекты организации студенческой мобильности. Отмечается, что внедрение стратегий развития международной мобильности является одним из приоритетных заданий национальной политики лидирующих стран мира.

Verbytska S. V. International Student Academic Mobility: the Periods of its Development and Subjects of Organization.

The development of student mobility during four historical periods was investigated in the article. The author defined the main events that caused the type and character of the process. The policy-makers of national and supranational level that coordinated the process were determined and classified in the article. It is pointed out that the introduction of the international mobility process strategies is one of the main tasks in the national policy of the leading states.